

*О. С. Данілова,
кандидат психологічних наук,
старший викладач кафедри Соціальних теорій,
ФПСР, ОНУ І. І. Мечникова,*

МОДЕЛІ СВІТУ СКРІЗЬ ГЕНДЕРНИЙ ПІДХІД

*Разумнее говорит не о познании мира,
а об углублении нашего взаимодействия с ним,
сопровождающегося расширением нашего сознания*
Ф. Ницше

До природжених особливостей жінок слід віднести велику, в порівнянні з чоловіками, роль в їх поведінці підсвідомих процесів.

Це такі властивості Моделі Світу, які визначають несвідомі установки, домінанти, цілі та переважання ніж у представників «сильної статі». Саме суттєву перевагу установок над усвідомленими цілями визначає силу жіночої інтуїції. Вона проявляється в безпомилковості передчуттів і підсвідомої проникливості. (Чоловіки вважають за краще холодний, послідовний розрахунок). Завдяки своїм інтуїтивним здібностям, жінка може відчутти і побачити в ситуації безліч недоліків і протиріч. У зв'язку з тим, що для неї самої емоційний настрій і його вираз – значущі цінності, вона більш уважна до емоційних аспектів внутрішнього світу і міжособистісних відносин. Така чутливість дозволяє жінкам синтезувати великі обсяги відомостей слабкою розрізнення, тобто «витягувати» значущий сигнал з-під випадкових перешкод. Саме такий сигнал і виступає в якості підказки в шуканому рішенні. Тому кажуть, що жінки частіше чують шепіт інтуїції. Відносно Віри це їх якість проявляється двояко. З одного боку, їм потрібно менше доказів для емоційного її прийняття, а з іншого – вони менш фанатичні в її відстоюванні. Не проявляючи особливої зацікавленості, жінки слабші володіють сукупністю аргументів як «за», так і «проти» [2].

Жінки підвищено емоційно лабільні, що в повсякденній мові знаходить своє вираження в утвердженні підвищеного рівня їх чутливості. Наслідком цієї особливості виступають також риси динаміки Моделі Світу, як вибухи емоцій, тобто підвищена їх сила при зниженій їх стійкості. До наслідків підвищеної чутливості і інтуїтивної спрямованості сприйняття треба віднести і їх особливу сприйнятливість до краси. (Їх сприйняття відрізняється від чоловічого тим, що їх уявлення про красу в значній мірі обумовлено здатність послідовного відомості від складного до простого.)

Жінки швидше сприймають гармонію як цілісну відповідність (гештальт підхід), що і дозволяє їм неординарно (з позиції чоловіків) будувати оригінальні творчі підходи до проблем.

Загостреність осягнення жінками гармонії спирається на таке важливе динамічне властивість їх Моделі Світу, як цілеспрямованість, визначальне цілісне сприйняття, тобто здатність бачити все поле проблеми одномоментно, а окремі аргументи – паралельно.

Таким чином така перевага дозволяє їм при аналізі ситуації побачити її в цілому, незважаючи на істотні прогалини інформації. Загострено відчуваючи рівень гармонійності, жінки виявляють особливу чутливість в сприйнятті краси релігійних обрядів і здатні

досягати повної включності в обстанови цих ритуалів. Таким чином, до вроджених переваг Жінок можливо віднести їх загострену інтуїцію, чутливість до гармонії, здатність одночасно сприймати і цілісно оцінювати кілька об'єктів і, крім того, підвищене почуття відповідальності. До природжених психологічних недоліків жінок відносять зазвичай їх недостатню здатність переносити стан невизначеності, в той час як чоловіки ставляться до неї терпиміше. В обстановці невизначеності у них підвищується рівень тривожності і загострюється передчуття невдач.

До вроджених переваг чоловіків зазвичай відносять велику усвідомленість цілей, розвиненість логічного аналізу ситуації, що дозволяє передбачати труднощі і уникати помилок, знижену емоційну рухливість, що дозволяє зберегти стійкість Моделі Світу і, отже, поведінка в складних умовах. Ці головні особливості мають своїм наслідком переважання чоловіків на всіх організаторських роботах і посадах. Дослідження показали, що чоловіки більш контекстно-залежні, а жінки більш контекстно-незалежні [3, с. 130].

У широкому сенсі контекстно-незалежна стратегія, бажана жінками, розуміється як велика здатність діяти, незалежно від зміни ситуацій. З цією метою психика жінки резервує і формулює оптимальні відповіді. Протягом життя відбувається накопичення репертуару таких відповідей. Такий універсальний репертуар модифікується новими ситуаціями, але дуже повільно і поступово, так як зберігає мудрість накопиченого досвіду індивіда. Недолік такої стратегії полягає в тому, що ситуації реальному житті часто настільки відмінні одна від одної, що будь-яка спроба усереднення може ставати безглуздою. Проте, така заздалегідь зумовлена стратегія може виявитися кращим шансом, коли людина стикається з абсолютно новою ситуацією, для якої у нього немає специфічного досвіду або знання. На противагу цьому, контекстно-залежна стратегія, бажана чоловіками відображає спробу схопити унікальні або, по крайній мере, специфічні властивості ситуації і скоригувати способи реагування на неї.

В цьому випадку, стикаючись з новою ситуацією, людина спочатку намагається розпізнати її як знайомий зразок, що представляє знайомий вузький клас ситуацій. Домігшись цього, він прикладає специфічний досвід вирішення подібних ситуацій. Але при зіткненні з радикально новою ситуацією спроба розпізнати зразок провалитися, і тоді направляється контекстно-залежною стратегією, а не заздалегідь визначеним вибором, він буде намагатися негайно

схопити унікальні властивості ситуації. Недоліки цієї стратегії виявляються, якщо доступна інформація гнітюче недостатня, що може породжувати хаотичне, некероване поведінку з різкими змінами при кожному переході до нової ситуації.

Жодна стратегія не є краща за іншу в абсолютному значенні слова. Їх відносна перевага залежить від того, наскільки стабільна соціальне оточення. У відносно стабільному середовищі жіночий, контекстно-залежний підхід до прийняття рішень, ймовірно, більш надійний.

У високо нестабільному середовищі кращий чоловічий контекстно-залежний підхід. Вибір стратегій залежить також від того, наскільки добре дана людина здатна схоплювати специфічні відмінності ситуації, з якої він стикається. При великій чутливості до відмінностей контекстно-залежна стратегія, ймовірно, краще. Але якщо розуміння ситуації індивідом хитко, через відсутність у нього знайомства з ситуацією або внаслідок того, що ситуації внутрішньо складна, тоді більш розсудливою може бути опора на компактне безліч випробуваних раніше принципів [4, с. 130].

Таким чином ми бачимо, що у чоловіків та жінок дещо різні цінності і установки. Ці особливості провокуються тим, що для оцінки чоловіків і жінок зазвичай використовуються різні критерії. Так, для чоловіків особливе значення надається діловій успішності. Подання чоловіків про жінок традиційно включають цінності не ділові, а сімейні та партнерські. Тому, з їх точки зору, жінки, успішні в науці, бізнесі та управлінні, як би перестають належати до жіночої статі. Якщо дама-майстер своєї справи, то вона – «чоловік у спідниці». Історична стійкість такої позиції сформувала знижену самооцінку більшості жінок і ускладнила їм просування по шляху Духовного розвитку.

Стереотипи чоловіків визначають норми поведінки для жінок. Але і стереотипні уявлення «слабкої статі» формують загально прийнятий образ чоловіка. Тому специфічна примусова ломка, деформація під стереотип поширюється на характер «правильної» поведінки не тільки у жінок, але і чоловіків. Якщо чоловіки зазвичай воліють в жінках фізичну привабливість, а також домовитість і хазяйновитість тобто якості успадковані і придбані вихованням, то жінка в обранців вище цінують розум, честолюбство, освіченість і працьовитість, тобто виділяють якості не біологічно певні, а досягаються як результат навчання і власних зусиль. Тим самим

чоловікам, і жінкам соціально нав'язується бажана для соціуму життєва стратегія.

З давніх-давен в сфері людських відносин панували незримі, але жорсткі бар'єри взаєморозуміння чоловіків та жінок, влаштовані за принципом «або-або». Незважаючи на те, що в останні роки в суспільстві значно підвищилася толерантність до сексуальних меншин, активізація цього шару перешкод все ще в значній мірі визначає взаємини.

Тим часом сучасна наука надійно демонструє відсутність ситуації «або-або». Вона встановила безперервний розподіл чоловічого і жіночого начала між людьми. У кожної людини є і ті, і інші риси, але у кожного в різній пропорції. Крім вродженого розподілу чоловічих і жіночих якостей спостерігається і їх прижиттєва динаміка. Ставлення до жорстокого протиставлення підлог стало змінюється під впливом теорії К. Юнга [5, 6], згідно з якою кожна особистість приблизно на 20% складається з якостей протилежної статі. При цьому 20% – це тільки початковий, вроджене «представництво» протилежної статі, яке може істотно змінюватися під впливом оточуючих умови і професійної орієнтації.

Тут важливо, як особистість сама себе ідентифікує. Ознаки вродженої та особистісної ідентифікації можуть бути і не тотожні, тому що статеві ролі співвідносяться з системою нормативних приписів культури, а статєва ідентичність – з системою особистості. Подібне відсутність тотожності обумовлює помітне число осіб, що направляють свої усилля на хірургічну зіну статі для досягнення єдності особистісних якостей і соціальних норм.

З'ясувалося, що за сприятливих умов, професійного просування чоловіча частина жіночої особистості підсилює свою вагу, розвиваючись за рахунок жіночої: вихідне співвідношень статєвих представництв ставати більш рівноважним. Наприклад, встановлено, що деякі види спорту роблять спортсменок менш фемінними. Так і виходить, що коли якийсь керівник протестує проти нав'язування йому фахівця-жінки, то ще невідомо, хто в більшій мірі жінка в цьому ансамблі. І в родині не завжди очевидно, хто в ній виконує традиційно чоловічі функції.

Отже, статєві розличчя відображаються і на структурні особливості Моделі Світу в зв'язку з різноманітними критеріями та цінностями, вироблених сучасним суспільством для чоловіків та жінок. Проте більшою мірою це позначається на її динаміці в

наслідок розрізняючи в рухливості психіки та емоційної лабільності представників «сильного» і «слабкої» статі.

Список використаної літератури

1. Бем С. Л. Линзы тендера. Трансформация взглядов на проблему неравенства полов / С. Л. Бем, Москва, РОССПЭН, 2004. – 336 с.
2. Грановская Р. М. Никольская И. М. Защита Личности. (Психологические механизмы. М.: Знание, СПб, 1999. – 575с.
3. Голдберг Э. Управляющий мозг. Лобные доли, лидерство и цивилизация. М: Смысл, 2003. – 323с.
4. Голдберг Э. Управляющий мозг. Лобные доли, лидерство и цивилизация. М:Смысл, 2003.-323с.
5. Юнг К. Г. Аналитическая психология, СПб.: Кентавр, 1994. – 287с.
6. Юнг К. Г. О современных мифах...: Практика, 1994. – 277 с.